

Innoirea

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.
(Inreg, sub Nr. 13/938 S. III. Trib. Arad)

Director: TIBERIU VUIA
Redacția și Administrația: Arad, Str. Brătianu 4.

Destin de hotar

Printre problemele cari stau la îndemâna unui publicist, de câte ori vrea să-și exerseze aptitudinile profesionale, este și aceia a provinciei, a provincialismului, cu tot ce noțiunea include ca sens cunoscut în psihologie sub numirea de complex de inferioritate. Intr'adevăr, decâteori un condeiu de marcă de prin cele redacții ale Capitalei găsește că a terminat cu portativul sonor al subiectelor de actualitate, epuizând rezervele de senzațional, atacă această sursă de succes facil punând în contrast de suprafață, Capitala în strălucirea ei mondenă, cu biata cenușăreasă a coclaurilor de țară, unde oameni și lucruri trăesc încremeniți în atitudini calme, de inerție și totală absență.

Și pentru că lucrurile nu sunt tocmai așa, nu apărăm numai decât provincia în care în alte veacuri, au putut răsbi până la cer adevăruri, la Königsberg, la Bayreuth la Iasna-Poiana și chiar la Mircești. Mai de grabă trebuie să apărăm pe acești neofiți cari se întâmplă să fie purtători de nume urite, descălecați de curând de prin mahalale rău mirositoare ale târgurilor noastre înstrăinate.

Niciodată oameni, cari au de comunicat ceva cu pământul și zărilor românești, nu pot repudia pentru sporul de inimă și minte al vieții lor, cerul de sus și isvoarele din adâncuri, câte sunt închise în lăuntru moșii de veac lung. Sunt stări de suflet cari ca să producă

au nevoie de suișul cu țepi aspre al ținutului cu linii împregnate din apele nostalgiei: suișuri de țarină, drumuri de muncă.

Aci, îndeosebi, la o palmă distanță de vama și țarușul de margine, adevărul acesta este mai aproape de câți, e chiar din Capitală venind, înțeleg viața, așa cum imperativul ei, o respiră pretutindeni; împotriva discuțiilor oțioase, cari revin numai când penuria de subiecte a deșertat punga cu semințe de pe masa redacțională.

*

Ne vin aceste în minte, incidental: le putem opune ca o fine de neprimire categorică dlui N. Crevedia, care exagerând un rău, pe care nu-l negăm, ignorând un adevăr cu care nu ne mândrim îndeajuns, ne vede țara așa cum ni-am îngăduit să-l prezentăm, cu un comentariu sumar, de curând. Și, cu acelaș gest categoric caută să coborim de pe cataligele „Vieții Românești“, pe un domn Mircea, care a fost slobozit printre atâtea dureri și lucruri românești de aci, cu o locvacitate de incredibilă superficialitate. Sacrileg și — interminabil.

Peste atâtea rele, măcar de exhibițiile de acest gen am putea fi cruțați, pe linia unui destin de margine de țară, vitreg și aspru. Și numai în exercițiul bunului simț.

Terține pentru tovărășie

*In strofele mele câte vor fi,
Imi ești pentru rime clinchet de stea
Și odihnă-mi ești la capăt de zi.*

*Iți surâd jerbe de vis undeva,
Poate departe, sau aici în vers,
Aici unde tremură mâna mea.*

*Atâtea din amintiri mi s'au șters
Cu vremea, ca norii, ca prafu'n vânt,
Ca apa din râu'n repede mers.*

*Imaginei vii în ritmat cuvânt,
Singură tu ești statornic isvor
Al cărui susur în terține-l cânt.*

*Ca'n basm românesc cules din popor
Inchipuirea te'ncheagă iarăși,
Să fii grădinilor vraje, decor,*

Și'ntreitelor versuri tovarăș.

Petre Pascu

Tinerețe,

*Mai stai puțin; mai am o treaptă
Doar până la culmi,
Și voi svârli de acolo fulger greu
În timpul care nu m'așteaptă.*

*De-ar trebui iluziilor brancarde,
Le voi urca cu crezul meu spre cer,
Înfiptă 'n slăvi cu trup de palmier,
Și rădăcini în soarele ce arde.*

*Și fără de cuvânt, ca gândul celor
Împărtașiți cu propriul lor sânge
Imi voi svârli credința 'n veacuri, — minge,
Ca un blestem pe capul zeilor.*

Florica Ciura-Ștefănescu

Seară

*Plutește'n liniști calda înserare
Pe somnul mugurilor plini
Și pe mătasa florilor de spini
Din cerul limpede, tivit cu zare.*

*Întâile făclii văzduhu-aprinde
Pentru vecernia lui Dumnezeu
Când fașii culmilor rostesc credeu
Și umbra nopții peste sat se'ntinde.*

Ohabîța 1938

Grigore Bugarin

Seara de pelin

*De ce nu pot să nu aud,
cum tot îmi sfarmă liniștea un greer,
cu rouă de pe geana serii ud,
în spicul visului ce-l treer?*

*Ași vrea, când luna-i ca o coasă,
să-mi fie bobul grâului din ochi, tăciune,
să nu-i culeg tristețea, oricât de frumoasă,
în versul meu, pătul de romonițe bune.*

*De ce nu pot să nu știu seara de pelin,
în care o să trec din suferința dulce
și gândului să-i dau licori mai tari de stele, vin,
pe perini de iluzii anii să mi culce?*

Petre Bortos

Amintire

*Amurgul poposi pe dealuri
Și rupse firele de soare; —
Cu ochii plini de idealuri,
Tu l-ai privit surâzătoare.*

*Spuneai, ritmat, o poezie
Și glasu-ți tremura ca struna;
Aveai în ochi melancolie
De seară vânăta ca pruna.*

*Din marea de azur de sus,
Veneau în suflet unde line; —
Creștea în mine-al vieții-apus,
Și zarea dimineții 'n tine...*

Gh. Moțu.

Ultimele steaguri

Episoade din răscoala bănăţană dela 1738.

de Ion Stoia-Udrea

V*).

Incepuseră a rugini codrii sus la munte și păcurarii știură că e semn să pornească la vale cu turmele, spre iernatică păciuire. Suflau de-acum vânturi aspre peste culmi și se întetiau în volburi spre câmpie, răscolind în lung praful drumurilor albe, desfășurate spre zarea fără capăt a pustiei. Zilele scădeau și nopțile crescute se răciră, luminate de artificiiile stelelor căzătoare, ce tăiau puzderie văzduhul. De pe cioacile unde noptau cu turmele, păcurarii culcați în păcliile lor de oaie, cu fața la cer, le urmăreau traiectoriile și stingerile și numărau în gând mulțimea de suflete ce se vor desprinde în sbor nevăzut din trupuri.

Jos în sate oamenii umblau tăcuți și posomorâți și aveau căută-tura aspră. Coasele rămăseseră desdoite și la indemână. Moartea se ținea veșnic pe aproape și nimeni nu știa când îi va sosi ceasul împlinirii.

Umblau pretutindeni svonuri despre o apropiată și cruntă războiă nemțească.

Dar Brumarul se puse cu ploii lungi și reci, și cu scoată, desfunda drumurile, iar apele umflate încuiară vremelnice trecătorile. Frunțile se mai descrețiră puțin, dar tihnă tot nu se așeză în casele mărunte de sub coastele munților. Celalalt spectru, acel al foametei, nu se depărtase. Puțina agoniseală a toamnei sărace nu era destulă pentru a eși cu ea în primăvară, și -ajutoare nu aveau de unde să vină. Oameni priveau în sus și oftau.

Se apropiau sărbătorile Crăciunului. Cu primii fulgi coborâră la vale și cele de pe urmă cete de răsculați și se risipiră prin satele păciuite sub neaună proaspătă. Fumul se nălța înșuluri alburii din casele mărunte și în jurul vetrelor fețele începuseră a se lumina. Era în toiul postului și oamenii își pregăteau sufletele pentru împărțirea cu pacea și bucuria marilor sărbători creștinești.

Intretimp la Viena se cercetaseră și ultimile rapoarte. Din vălmășagul de învinuiri și desvinovățiri pentru campania acum și oficial recunoscută ca eșuată, un singur lucru reșea clar detot: anume că eșecul se datorește în bună măsură atitudinii

dușmănoase a băștinașilor Banatului, răsculaților valahi.

Și de data aceasta Statul major dela Viena nu și făcu multă bătaie de cap asupra hotărârei ce trebuia adusă. Măcar asupra acestor moșici, lotrii și rebeli, aveau puțină să se răsune. Să și stămpere năduful înfrângerii. În grabă fu chibzuit un plan de bătaie, iar pentru executarea lui, în condițiuni întocmai, se designă un general, care se mai distinsese în ocazii asemănătoare și dovedise întotdeauna suficientă lipsă de scrupule. Sub comanda lui se găseau 1000 de cavaleriști germani și 300 călăreți din miliția națională ardelenescă, cantonați din vreme încă în apropierea porții dinspre Ardeal a Banatului, la Grădiște, iar acestora urmau să li se adauge și cei 1600 de infanteriști, 1200 cavaleriști și 70 voluntari din miliția răsiană, cari sub comanda locotenentcolonelului Niesemeuschl, din ordin superior, porniseră la 14 Ianuarie din Timișoara spre Caransebeș, unde trebuiau să se unească cu forțele lui Lentulus. La dispoziția acestuia stetea deci o oaste de peste 4000 de oameni, din care 2600 de cavaleriști și 1000 infanteriști din armata imperială regulată, trupe cu îndelungată practică a războiului.

În față steteau măruntele sate valahe, răsfirate ca păcuri de oi în munte, ogoite acum într-o tihnă și pașnica bucurie a sărbătorilor iernii, fără știre despre vre-o apropiată dușmănie. Și îi știau pe imperiali prea comoz și iubitori de trai bun, decât să-i creadă în stare să pornească acum pe drumuri aspre de iarnă, prin trecători anevoioase și tâlve măturate de vânturi, pentru o treabă care nu fuge din loc până-n primăvară.

Lentulus însă avea ordine precise. Pe la mijlocul lui Ianuarie un ger ușor năspri zăpada puțină din munți și deschise calea prin trecători. Lentulus își porni trupele și la 16 Ianuarie 1739, în zori, trecu prin poarta de fier a Ardealului și intră în Banat.

Era tocmai ajunul Bobotezii după stil ortodox și în Marga în dimineața rece de iarnă glasurile copiilor cu Iordanul răsuna în văzduh vioaie și cristaline, asemenea sunetelor unor clopoței de argint.

„In Iordan botezându-te Tu Doamne, Inchinarea Treimeii ni s'au arătat...”

Oamenii steteau în porți, așteptând smeriți, cu căciuhile în mâni, împărțirea casei cu harul Botezului și nici nu observaseră apariția trupelor imperiale la capătul satului. Chiar dacă le-au zărit, nu le-au atribuit vre-un gând dușmănos.

Dar printre glasurile limpezi ale copiilor trosniră sec câteva puști și oameni se prăbușiră în sânge. Înainte ca cineva să-și poată da seama de ceiace se întâmpla, cavaleria șarjă. Oamenii nu mai avură timp să-și caute armele. Femei și copii o luară la fugă țipând pe toate cărările spre pădure, în timp ce din casele de bărne și din clăiele de iernatic începură a se nălța tot mai sus flăcările.

Lentulus nu pierdu timp cu urmărirea fugarilor. Se îngrijă ca incendiul să nu lase ceva nemistuit și în marș forțat își porni trupele deadreptul pe drumul de munte, pe la Măguri, și în aceeași zi spre seară, cobori în Mărul. În liniștea amurgului de iarnă răbufniră iarăși puștile, comenzile de atac răsunară sec, apoi țipete stridente ca niște lame de oțel spintecară văzduhul, și cerul se înroși de pâlălăirea flăcărilor.

În noaptea rece soldații se încălziră la incendiu, în timp ce vaietele se stingeau încet spre marginea pădurii.

„...bis 50 Bauern niedergemacht, die Orter nebst Substintenz in Asche gelegt“, înseamnă isprava zilei jurnalul expediției lui Lentulus.

A doua zi, ziua Bobotezii ortodoxe, Lentulus își porni oastea de dimineață și înaintând repede cu cavaleria, lovind pretutindeni fără de veste, până seara isprăvi cu Crâjma, Mal, Cireșa, Bistra și Ohaba, eșind astfel la drumul mare ce ducea spre Caransebeș. În urma lui satele ardeau cu vâlvătaie sub cerul hibernal și sângele îngheța încet în pete mari roșii pe pânza sclipitoare a zăpezii.

De cu seara încă Lentulus dete poruncă la 200 de cavaleriști și 200 milițieni ca a doua zi să pornească de vreme și să lovească pe neaștept-Caransebeșul.

18 Ianuarie era Duminecă și ziua de Sfântul Ion la ortodocși. La Caransebeș era zi de târg.

* Vezi Innoirea Nr. 15-16, 19, și 20.

Cavaleria lui Lentulus reușise să înainteze mai repede decât vestea isprăvii săvârșite, așa că la Caransebeș lumea forfotea prin târg, mai cu treabă, mai fără, și pâlăvrăgea pașnică și fără pic de bănuială.

Un negustor turc sosise de cu seară încă, însoțit de doi ieniceri, ca să cumpere oi, și până spre amiază adunase, plătind cu bani buni, o turmă de vre-o 2500 de capete.

Atacul imperialilor se abătutu ca un trăsnet din senin asupra târgului. Cei două sute de milițieni, desfășurați repede în linie de trăgători, înainte ca cineva să prindă de veste că ce anume vor, deschiseră focul asupra mulțimei. Trăgeau în plin. Oamenii căzură și țipete se nălțară stridente peste sgomotul târgului și răpăiala puștilor. Fu un moment de uluială, de panică, lumea porni în fugă învălmășită spre celălalt capăt al pieții. Dar fuga se poticni aci brusc. Din toate părțile luciau coifurile cu pajura împărătească. Și la un semnal scurt de goarnă cavaleria icni înainte și izbi în mulțime.

Oamenii se dumiriră. Incercară, care cu ce găsi, să se apere. Cei doi ieniceri își descărcară întâi pistoalele, apoi își traseră iataganele și porniră, să moară viteaz, cum se cuvine unor aleși fii ai lui Mohamed. Băte lungi ciobănești se nălțară și loviră peste săbii, rupând odată cu sabia și mâna care o ținea. Topoare izbiriă cu sete, cuțite pătrunseră până la prăsele în trupuri și bolovani grei sburară vâjâind peste capete. Țipetele femeilor și copiilor striviți în picioarele cailor se pierdură în sgomotul luptei.

Cândva imperialii răzbiră.

Treisute de morți acopereau locul târgului, „hoți și rebeli” — scrie jurnalul lui Lentulus „... oameni, femei, copii și fete, preoți și negustori...” — spune prota Stoica din Mehadia.

A doua zi Lentulus intră biruitor în Caransebeș și oștenii îi dădură plocon turma turcului și ce mai putură aduna.

Ci de-acum încolo se isprăviseră cu tactica de surprindere. Fugarii dela Caransebeș duseseră vestea în toate părțile. Și satele se pregătiră pentru apărare. Turcii erau prea departe pentru a putea veni la timp în ajutor. Nici pentru o adunare a cetelor nu mai era vreme. Fiecare sat singur trebuia să se apere, și de aceea fiecare sat se întări cu baricade ca o citadelă. Oamenii se pregătiră pentru luptă. Și pentru moarte. Dar

nu fără a mai încerca odată sorocul armelor.

Lentulus știa acest lucru, — dacă nu de altunde, din capetele sparte și rănile aduse de cavaleriști trimiși în satele învecinate după furage, și întorși cu mâna goală, — și de aceea nu se mișcă din Caransebeș până ce nu sosi, la 22 Ianuarie, și Nieseuschl cu grosul oastei.

A doua zi locotenent-colonelul regimentului Hauton cu 400 cavaleriști germani și vre-o 700 de milițieni, parte călăreți, parte infanteriști, porni asupra Slatinei.

Satul era întărit ca o cetățenie. Trecătorile fuseseră închise cu copaci răsturnați și drumul rupt cu șanțuri de apărare. Oamenii se înarmaseră parte cu puști, parte cu ce găsiseră. Insuși chinezul conducea treburile. Steteau permanent de strajă, ca apropierea nemților să nu-i surprindă nepregătiți.

Când în ziua de 23 Ianuarie, pe la amiază, imperialii sosiră în apropierea satului, ei găsiră înălțimile ocupate de cete de săteni armați și drumul spre sat bine zăvorit. Tevi de puști luceau deasupra baricadelor.

Comandantul austriac văzu imediat că aci situația e cu totul alta de cât pe Valea Bistrei și Caransebeș. Aci îi stă în față, nu un sat pașnic și nebănuitor de ce-l așteaptă, ci o citadelă bine întărită și păzită de oameni hotărâți să se apere până la capăt. De aceea, înainte de a începe lupta, încearcă să i facă să-și părăsească pozițiile și să se predea, — la discreție desigur.

Ci de sus îi răspunseră glasuri mănioase: „Cărați-vă din țara noastră!” „...Noi nu ne-om mai supune vouă!”...

Infanteria era desfășurată în linie și la o comandă scurtă o salvă porni în plin. Dar și baricadele răspunseră prompt. În lupta ce se încinse apoi românii bine înțepenii în pozițiile lor, se ținură sdravan și respinseră unul după altul atacurile austrieșilor. Aceștia trebuiau să înainteze peste teren deschis, formând ținte admirabile pentru muntenii versați în vânarea tuturor lighioanelor pădurii. Din cauza terenului îngust imperialii nu-și puteau desfășura nici cavaleria.

Dar românii, — dela început incomparabil mai puțini la număr, — se imputinară și ei sub ploaia de gloanțe ce curgea neconținut dinspre imperiali. Se răriră rândurile. Și muniția începu să lipsească. Tot mai rar răbufniră puștile pe baricade. Incercară să-și restrângă frontul și trebuiră să-i aștepte pe dușmani pă-

nă la lungimea coaselor desdoite și a topoarelor.

Intr'un loc milițienii răzbiră peste întărituri și deschiseră drumul. Prin spărtură apoi cavaleria năvăli 'n vijelie. Se 'nvălmășiră rândurile. Zângăniră coasele lovite de săbii. Și cui-rasele izbite de topoarele cu ozile lungi. Țăranii valahi se luptară aprig până la capăt. Tăcuți, cu falcile înțeleștate, dădură și primiră lovituri. Și muriră frumos, cum se cuvine unor oameni slobozi, crescuți în libertatea veche a codrilor.

Imperialii plătiră scump victoria. De aceea ei se răzbură pe tot ce găsiră în cale. Femei și copii fură fugăriți prin păduri la lumina roșie a flăcărilor ce pâlălăiră până la cer. Satul ardea ca un magnific rug de jertfă, adusă unor zeități străbune ale locului.

Undeva printre morți chinezul zăcea cu fața la cer, cu ochii încremeniți fără privire spre stele. Moartea îi destinsese înțeleștarea falcilor și îi revărsase pace și împăcare depălină peste trăsături.

De după o tălvă luna se nălța albă ca o stafie...

VI.

Dogoarea cea roșie a cerului în nopțile de iarnă fu întâiul semn de primejdie, ce se arată oamenilor. Păcurari, pândind lupul ce da târcoale țarcului în noaptea lungă, ghiciră incendiile și dădură știre. Crainci neștiuți apoi aduseră vestea urgiei apropiate, mai iute decât vântul, prin toate satele valahe.

Se abătea năpraznică primejdie peste țară, c'ân vremea marilor năvăliri barbare de demult, păstrate încă aievea în amintirea colectivă a neamului. Și le fu dat acestor străvechi băștinași ai pământului, — acum, la mijlocul celui de-al optsprezecelea veac al civilizației creștine, — să mai trăiască odată grozava încercare a năvălirilor, să și mai părăsească odată, — ca de atâtea ori încă în cursul istoriei, — căminurile și avutul pradă inamicului și să pornească în hejanie, în jalnic exod spre munte și codrii. Mai călcară odată vechile drumuri istorice spre sbăgurile știute din bătrâni, și'n urma lor crescuseră iarăși părjolul mistuind așezări și agoniseli de veacuri. Noaptea de câte-o cioacă fugarii se opriau din drum, să privească îndărăt spre satele din cari flăcările se înălțau falfăind, imense sdrențe roșii fluturate de vânt. Și așa de tare li s'a imprimat atunci pe retina ochilor imaginea căminurilor incen-

diate, încât au transmis icoana prăpădului unui șir lung de generații în urmă ca pe o cicatrice rea pe retină, ca pe o moștenire de jale și blestem trecută peste veac.

Dar în timp ce mulțimea urca spre adăposturi, cornul de bou răsună din munte în munte, chemând voinicii în cete, ca să apere cheile. Nu știm cine le au fost căpitanii. Rar câte-un nume răzbate, cu sonorități de cântec bătrânesc, din negurile veacului, în scurtă scăpărare și fără să lumineze cale istoriei. Câteva nume de harambași, Ianăș Bumbăcilă la Teregova, Adam și Florea Moharu pe Bărzava, Pavel Dărăbanț la Gătaia, un căpitan cu steaguri, Iacob, în Caraș, și un „oberräuber“: Nicolcea. Atât!

Ci nu este exclus ca sub acest stigmatizant „șef de lotrii“ să se ascundă însuși conducătorul, căpetenia întregii răscoale. Rapoartele austriece gradând stigmatizarea confirmă o ierarhie existentă. Pe de altă parte tocmai în ținutul lui Nicolcea, la moara mare din Budinți, imperialii găesc întreaga corespondență a răsculaților, iar popa din Topolovaț tot pentru credință păstrată lui trebuie să moară. Se prea poate deci ca Nicolcea să fi condus toată organizarea și desfășurarea mișcării. Precis însă nu știm nimic.

Și poate că e mai bine așa. Desțărâându-se în ceață aporturi și inițiative individuale, răscoala, eliberată de ceia ce a încrustat incidentul și efemer, s'a cristalizat în veac într-o deplină esențialitate. A răbufnit, nu din voință și îndemnuri ale cuiva, ci dint'o pornire colectivă. — deci impersonală, — a maselor, a acestei nații valahe modeste și umile, și se cuvine să rămână a ei până la capăt și integral. Nu a fost o mișcare de pe urma căreia să se înalțe nume pe piedestaluri de piatră. Voiață și acțiune au fost și au rămas, deopotrivă anonime. Poate dincolo și mai mult decât orice vrere a acționat aci instinctul de conservare milenar al rasei, al acestei minunate țărâni valahe, care a reușit să se mențină în pofida tuturor cutropitorilor neclintită pe pământul ei și să supraviețuiască atâtea împărății și măriți apuse în lunga scurgere a veacurilor.

Când se apropie primejdia memoria colectivă a neamului lămu-rește mijloacele de apărare. Conducătorii nu sunt decât cei cari merg în frunte pe străvechile drumuri trăsate de cuminența milenară a nației. Desigur că pot fi buni sau răi:

după cum ghicesc și țin drumul adevărat. Ci drumurile nu ei, experiența rasei le-a croit.

Și cu atât mai grandioasă se definește în această lumină răscoala valahă. Fu reacțiunea instinctivă și inevitabilă a neamului în fața primejdiei de nimicire, de eliminare de pe pământul său. Căci împotriva muririi incete ce i a fost hărăzită de noua stăpânire răscoala a fost în momentul acela singura posibilitate de apărare. Țărâtimea valahă a Banatului nu a putut să incunjoare a această cale. De aceia a mers, frumos și eroic, până la capăt pe ea. Nu s'au preocupat jertfele și nu s'au cântărit suferințele. Totul s'a dat din belșug, vieți și agoniseli, fără sgarcenie. Însă protestul a răzbit în istorie și a impus o schimbare grabnică a stărilor. Iar peste trunchiurile căzute au crescut apoi generații proaspete.

Finalul fu de o tragică măreție. Un neam, o frântură de neam românesc, puțină în leagănul ei de munte și vale, abandonată deplinei singurătăți, se sbuciumă dureros în chinurile primejdiei supreme și se luptă peste puteri pentru a-și trece o fatamă de existență dincolo de sfârșitul prăpădului. Stăpânirea austriacă neputincioasă în fața adversarilor tari, voia să se dovedească biruitoare peste cei mici; iar ca să și aline amărăciunea înfrângerilor suferite se înjosi în barbară răz bunare asupra țărâtimei valahe. Ci în orice lumină ar încerca istoricii să așeze faptele, campania lui Lentulus rămâne o pată de respingătoare rușine, unică în veac, pe blazonul Curtii; iar pentru oastea austriacă un act de infamă lașitate.

Țărâtimea bănățană se apăra cum știu mai bine. Lovită prin surprindere, hoștește în timpul deplinei păciuri hibernale, ea nu avu cum și nici cui să ceară vre-un ajutor. Războiul pe care l făcu, nu a fost un război mare, eroic, care să înscrie glorie sonore în veac și să încres-teze în marmoră nume și date de calendar. Fu totul ca o încordare supremă a neamului, într-o dârză rezistență, o ultimă sfortare a curajului colectiv, aspru și lipsit de strălucirea numelor proprii. Oamenii muriră anonimi, simplu, fără patos, apărând frumos, până la capătul puterilor, trecătorile spre adăposturile celor pe cari trebuiau să i mântuiască. Nu și-au putut salva satele asupra cătora se îndreptase urgia lui Lentulus. Dar nici acesta nu avu curajul să se abată din drumul mare

deschis, la adăpost de orice surpriză. Se mulțumi să și dovedească puterile acolo, unde superioritatea numerică a oastei lui organizate și bine echipate, excludea dela început orice risc.

După lupta dela Slatina el nu mai îndrăzni să înainteze în sus pe valea Timișului. De-aci drumul apuca prin strămtori și codrii întunecoși, unde fiecare creastă de stâncă însemna o amenințare și fiecare cheie ascundea o primejdie. „Rebelii“ încăl-ciseră drumul cu copaci răsturnați și se închiseră în munte ca într'o fortăreață. Dar Lentulus pornise la vânatoare ușoară de domestice, nu ca să urmărească fiare întărate în bârlogurile lor. El văzu foarte bine, că o luptă cu rezultat numai îndolnic, acolo în munții invăluți în neguri hibernale, chiar pentru o armată mai mare ca a sa, ar fi atras după sine în mod irevocabil dezastrul.

Pe de-altă parte nici turcii nu puteau să fie tocmai departe de aci, ori cu dâșii Lentulus nu avea ordin, și mai ales chef, să se întâlnească.

De aceia își mărgini zelul numai la porțiunea de drum dintre Caransebeș și Slatina, ucigând „lotrii“ și „rebelii“ și aprinzând satele ce-i erau în cale. Căzura atunci Golet, Petroșnița, Bolvașnița, Borlova, și altele, prefăcute unul după altul în cenușă.

Desigur că operațiunea nu a mers nici așa de ușor și nici așa de simplu, după cum ar reeși din însemnările laconice ale jurnalului acestei campanii. Unul din aceste sate din jurul Caransebeșului dădu chiar mult de furcă imperialilor. (Autorul jurnalului îl scrie schimonosit „Banja“ la nici un caz însă nu e vorba de Banja Almăjului, ci de un sat, neidentificat încă, din imediata apropiere a Caransebeșului). Imediat după masacrul din Caransebeș o echipă din cavalerie încercă să rechiziționeze ceva furaje și alimente acolo. Dar se întoarseră cu mâni goale și capete sparte. Infuriat comandantul trimise un detașament să aplice o pedeapsă exemplară satului. Dar după baricadele lor bine înțepenite „rebelii“ înfruntă atacul și i respinseră imperialii. Detașamentul se întoarse imputinat și fără ispravă. A doua zi după sosirea lui Niesemeuschel la Caransebeș, Lentulus porni o trupă puternică împotriva satului. Țărâni rezistă frumos și de data asta. Ci nu putură evita soarta Slatinei.

Și toată noaptea flăcările incendiului ținură lupii departe de trupurile înțepenite ale celor căzuți...

POLITICA CULTURII

CARTEA ȘI SATUL

Problema culturală rurală are două aspecte deopotrivă de importante: *cartea pentru țărani și biblioteca rurală*. Cartea pentru țărani comportă problema unei edituri specializate, iar biblioteca rurală comportă probleme de organizare, gestiune și control. Ambele aspecte sunt în legături de corelație, și condiționează reciproc; rezolvirea uneia este în funcție de a celeilalte.

Să vedem acum care este necesitatea și condiția cărții pentru țărani, ca să deducem implicit structura amplitudinea și menirea editurii țărănești. Când vorbim de necesitatea unor cărți pentru țărani ne întemeem pe nivelul cultural al țărănimii și pe o discriminare a preferințelor de citire a consumatorilor țărani. Criteriul de selecționare a cărților pentru țărani nu poate fi stabilit decât în baza scopului a valorii personale și subiective atribuite de țaran lecturii. O trăsătură caracteristică a psihologiei țaranului este nongratuitatea actului; pentru țaran este o condiție pentru posibilitatea unui act rațiunea lui utilitară. Și, revenind la subiect, ceea ce îl îndeamnă pe țaran să citească nu este plăcerea de a citi, ci, învățămintele pe cari le poate dobândi astfel. De aci, evident, decurge o nouă constatare: țaranul nu citește din necesitate, ci, am putea zice, din interes. Este în țaran ca și în oricare om nedezvoltat cultural începe o doză mare de interes practic (așa se explică „șmecheria” naturală a țaranului); fiecare act al său este conform acestui natural simț practic. O verificare a așezării noastre am aflat-o într-un capitol al lucrării d-lui Oct. Lupaș: „Părerile cititorilor despre cărțile împrumutate” (pag. 59—65). Din cele câteva răspunsuri publicate am putut verifica concluzia noastră personală. Insuș autorul constată: „cititorul dela sate azi nu se mulțumește numai să citească pur și simplu o carte oarecare” (pag. 59): Toate răspunsurile dovedesc setea de cunoștințe ca izvor al actului lecturii. Dealtfel nici nu poate să fie altfel. Părerile date asupra cărților literare și religioase — mai ales asupra primelor, din care nu se poate trage folos practic imediat — dovedesc un simț estetic amorf; chiar dacă se va fi produs o incantație estetică, aceasta va fi fost minoră și benignă? (toate părerile abundă în caracterizări răgă ca: frumos, plăcut, interesant — cari au o singură valoare: subliniază și aici prețuirea subiectivă de folos practic ce se

acordă lecturii). Odată stabilit scopul lecturii, avem și criteriul care să ne ajute să discriminăm preferințele de citire ale țaranului. Ceea ce-l vor interesa în primul rând vor fi cărțile de învățatură profesională agricolă, cărțile de cunoștințe folositoare și numai în rândul al doilea cărțile religioase și cărțile literare. În consecință o editură țărănească va trebui să se propună să dea satisfacție acestor necesități cari îi vor sluji de condiție. Bineînțeles, interveni și o slăbă problemă: a stilului și a limbii utilizate, cari trebuie să fie adaptate nivelului cultural al păturii căruia se adresează.

Problema bibliotecilor rurale este strâns legată de modalitatea de existență a editurii țărănești preconizate mai sus, sub raportul asigurării de bușeului pentru producție (organizarea distribuției). Editură țărănească este posibilă și viabilă numai în legătură cu o largă rețea de biblioteci rurale organizate unitar, gestionate corect și îndrumate și supravegheate printr'un organ central asemănător Direcției Educației Poporului din Italia.

O sumă de chestiuni de organizare se ridică atunci când vorbim de acest sistem de biblioteci rurale. Mai întâi este problema secțiilor bibliotecilor potrivit categoriilor de cititori cari le vor utiliza. Astfel între cititorii bibliotecilor rurale trebuie considerați și intelectualii satelor (preoți, învățători, funcționari administrativi, negustori, elevi și studenți și școlari de curs primar). Și este evident că biblioteca satului va trebui să cuprindă o divizare pe secțiuni, potrivit fiecărei categorii de lectori. În legătură cu problema localului bibliotecii este integrarea bibliotecii în viața spirituală a satului. Experiența „Concordia” a dovedit că „localul cel mai potrivit pentru bibliotecă va fi acela al căminului cultural” (pg. 27); căminul cultural are menirea de a realiza o pulsare nouă și viguroasă a vieții spirituale a satului românesc; atașarea bibliotecii pe lângă căminul cultural completează util un aspect al acțiunii acestuia, fiind totodată mijlocul cel mai eficient pentru realizarea scopului de circulație cât mai largă a bibliotecii. Apoi, o chestiune de cea mai mare importanță este aceea a bibliotecarilor. Aici expertența bogată a „Concordiei” vine să dărâme prejudecata și să desfacă astfel cercul de acțiune a bibliotecii: „din experiența de până acum a societății „Concordia” se poate trage concluzia că bibliotecarul nu trebuie ales numai decât dintre preoții și învățătorii

satelor. El poate fi ales azi, fără nicio teamă, din rândul sâtenilor cu știință de carte și cu interes față de bibliotecă” (pag. 26). Exista până acum prejudecate că țărani nu pot îndeplini sarcina de bibliotecari. Ori experiența a dovedit contrariul, ținând seama, îndeosebi, de abuzurile la cari a dat loc lăsarea bibliotecii în gestiunea învățătorului. (Pentru pregătirea țaranilor biblioteca „Concordia” intenționează să înființeze cursuri speciale de pregătire). Acestea ar fi problemele mai importante în legătură cu bibliotecile rurale. Este indispensabilă o integrare a tuturor bibliotecilor într'un sistem de rețea unitară, coordonat de un institut central pe lângă care se funcționeze și editura țărănească preconizată mai sus și a cărui necesitate este adânc simțită.

Rezolvirea problemei culturale rurale în cele două aspecte ale sale: cartea pentru țărani și biblioteca satească este în funcție de o cordonare și reglementare uniformă sub egida unui „Institut Național al Educației Poporului” organizat sub formă juridică mixtă pentru evitarea desavantajelor ce derivă din ambele firme juridice simple de drept public — burocratism și de drept privat — responsabilitate și inautoritate. În acest sens se impune o modificare a legii bibliotecilor populare din 14 Aprilie 1932, pentru a se realiza o reală existență legală a bibliotecilor populare și o contribuție efectivă a administrațiilor locale — comunale la înființarea bibliotecilor satești.

O politică a culturii care să tindă la realizarea acestor necesități rele din viața satului românesc prin integrare judicioasă în marea problemă a culturii românești, ar realiza înmîit mai mult decât fastuoasele săptămâni ale cărții, cari nu isbuțesc niciodată să lărgescă cercul cititorilor de slovă românească. „Săptămâna cărții” este numai un omagiu adus culturii atunci când se înțelege rostul cărții în viața unui neam; dar nu este și nu poate fi prilej de negustorie. Problemele practice ale cărții se rezolvă altminteri: prin acțiuni sistematice și convergente de real folos. Sărbătoarea cărții trebuie să fie un prilej festival anual al culturii românești și o verificare a ceea ce politica culturii a realizat.

Tiberiu Borneas

— Poetul Grigore Bugarin pregătește pentru toamnă, volumul de poezii „Chemările satului” scrise pe temeiurile magicului din folclorul românesc bănațean.

— De asemenea, are gata în manuscris „Liturgie de sonete” care va apare tot în toamnă, în Editura „Fruncea”.

* Octavian Lupaș: Bibliotecile populare „Concordia” din județul Arad. — Arad, 1938.

Paradoxe culturale

de EUGEN VICTOR POPA

Cu toată întrebuintărea cotidiană a cuvântului cultură, nu s'a putut stabili un consens asupra diferitelor înțelesuri pe cari le incumbă acest cuvânt, precum nu s'a putut face nici o delimitare precisă. Străduințe îndelungate au căutat fără succes să înlăture acest neajuns încât avem numeroase definițiuni ale culturii, dar nici una nu pare a satisface toate exigențele, nici una neputându-se ridica la rangul de dogmă. Totuș încercările făcute pentru a defini fenomenul cultural au fost atât de numeroase și atât de variate în decursul veacurilor, încât o înșiruire a acestor încercări ar fi nu numai obositoare ci și caducă.

Dar este necesar, pentru lămurirea justă a problemei, să recunoaștem că unele norme culturale au fost acceptate unanim și au dobândit o valoare clasică pentru spiritualitatea umană. Desigur că nimeni n'ar fi îndrăsnit a contesta valoarea culturală a muzicii wagneriene spre ex., deși iarăși foarte puțini sunt cari înțeleg de fapt în ce constă valoarea acestei muzici. Mulți cari preferă cu o tăinuită plăcere melodiile languroase și facile ale muzicii de dans nu contestă superioritatea muzicii austere și furtunoase într-o crisperie patetică a maestrului dela Bayreuth fiindcă toți competenții o preamăresc, dar pentru ei adevărată valoare culturală nu are decât melodia sentimentală care i se pare pornită dela inimă. Muzica wagneriană își păstrează necontestată superioritatea culturală dar numai pentru cei puțini, pentru marea majoritate nu este însă decât un obiect de făjarnică și goală admirație.

Fără prea mari sforțări vom găsi fenomene identice în toate manifestările culturale de azi. Câți din aceia cari au veșnic pe buze genialitatea lui Eminescu l-au aprofundat cu adevărat și s'au identificat cu versul său, afară poate de cazul, când în scrisorile lor de dragoste au avut nevoie de lirismul lui duos, sau în nopțile de chef, de romanțele sentimentale, Eminescu, o putem spune fără exagerare trăiește în conștiința poporului românesc nu prin tragicul sau genialitatea sa, ci prin acele câteva poezii de dragoste și de inimă albastră.

În fața acestei situațiuni e firesc

să ne întrebăm dacă sunt juste condițiunile în care este formată cultura de azi, când este dovedit concret că numai produsele cele mai inferioare ale acestei culturi dobândesc dreptul la viață, în timp ce acele conforme cu toate regulile sunt păstrate cu greutate în mediul sterilizat al unei minorități inițiate. Întrebarea aceasta este cu atât mai necesară, cu cât pentru rezolvarea unei chestiuni este nevoie de o cunoaștere reală a lucrurilor și în-deosebi este nevoie de sinceritate. Sunt cunoscute încercările revoluționare dinainte și de după război caracterizate prin alătea *isme*, cari deși au decretat perimarea vechilor taloane culturale, n'au putut impune însă noile criterii. Lucru ce nu dovedește atât temeinicia criticilor aduse, ci mai mult șubrezenia orientărilor spirituale din ultimul timp. Negativismul acestei generațiuni denotă o megalomanie juvenilă și o serioasă confruntare, a vechilor metode metafizice cu seriozitatea experimentalismului modern și științific.

Neînțelegerea marilor mase pentru adevăratele fenomene culturale nu este iarăși o scuză pentru debilitatea culturii, atunci când în toate părțile se duce cea mai furibundă ofensivă pentru culturalizarea maselor. Este poate suficient să amintim că pe timpul pedantului Buffon cultura nu era obligatorie ca în veacul nostru și dacă marile mase nu au cunoscut farmecul literilor tipărite, dar nici scriitorii de genul lui Edgar Wallace n'au reușit să-și facă nici nume, mai puțin milioane. Dacă aceia cari cred că numai culturalizarea maselor va putea ridica la adevărată sa valoare fenomenul acesta, își pot da foarte bine seama prin fantasticele cifre atinse de operele unui Wallace. Decobra sau Pitigrilli, fie de averile cu care se vând rebusurile intelectuale înfălate pictură modernistă. Credem că nimeni n'ar putea afirma că aceasta este ținta spre care ținde cultura umană și dacă împotriva tuturor normelor preconizate după veacuri de experiență, aceasta este evoluția, dovedește pe deplin, fie că umanitatea întreagă reprezintă o regretabilă neînțelegere culturală, fie că normele de azi nu sunt cele juste, ambele posibilități fiind deosebit de interesante.

Este de altfel lucru îndeobște cu-

noscut că manifestările culturale de o minimă valoare se difuzează în cercuri mai largi decât acele cari reprezintă o adevărată valoare. Fi-rește la aceasta contribuie în primul rând nivelul scăzut al maselor și neînțelegerea eclatantă pentru mării oamenii și produsele lor, lucru care nu este o cauză ci un rezultat. Cărțile se scriu pentru cât mai mulți, tot pentru același lucru se pictează tablourile, se compun melodiile și orice manifestare culturală este menită a satisface setea de cultură a celor mulți. În realitate se întâmplă cu totul altfel și aici rezidă marea problemă a culturii.

Desigur după normele actuale nu sunt bune romanele poliștice scrise de Wallace, dar iarăși nimeni nu poate constata că aceste romane, pe cari un intelectual deși le citește le reneagă, plac, punându-se implicit întrebarea dacă este mai just să scriem cărți bune, în conformitate cu toate regulile literare dar cari rămân necitite, sau autorul călcând unele norme să scrie o carte citită de mulțime, care își îndeplinește cu prisosință menirea.

Fiindcă deși nu vrem să facem elogiul lucrărilor cari apelează la instinctele josnice din om, trebuie însă să recunoaștem că actualele norme culturale nu se bazează pe observațiunile absolute și unanim admise, precum am văzut, nici pe preferințele de mase. Ori lucrul cel mai logic ar fi ca o operă culturală indiferent din ce domeniu face parte, să însemne spiritualitatea timpului și a mediului din care a izvorât. Deci nu e nimic anormal ca *omul de pe stradă* al veacului nostru să nu-l citească pe Dante, care nu poate face plăcere decât unui erudit, ci este de mirare că nu citește operele veacului său.

Se impune deci o revizuire a elementelor din ecuația culturală spre a înlătura această situație artificială, fie prin schimbarea mentalității de masă, fie prin schimbarea normelor cari sunt chemate să individualizeze o operă culturală. Optimiștii și evoluționiștii vor putea preconiza o a treia soluție, cea mai admisă azi, ridicarea mentalității colective la înaltele principii de cultură abstractă. Practica ultimului veac ne-a dovedit prin romanele de mare circulație, prin expozițiile sau filmele de lung metraj, ce poate însemna o atare tendință și rezultatele pe cari le aduce. Ori aceasta este un răspuns suficient.

Stropi din cascada vieții...

= Vesnicie, veșnicie, nu te putem cunoaște decât suferind, fiindcă nu ai alt prilej de întâlnire cu noi...

In lumea noastră binele e mai departe de fericire decât suferința.

= Trecutul ni-l putem vedea numai în conștiință; viitorul — numai în lacrimi.

= Numai aceea viață e curată, pe care o spălăm cu lacrimile..

= Extazul este o atențiune specială a omului față de Dumnezeu.

= Partea pământescă a istoriei e jertfa; partea cerească — grația.

= In eroism domină comunitatea cu oamenii; în sfințenie, comunitatea cu Dumnezeu.

= Fără jertfă nu se face contactul pământului cu cerul; fără minune nu se face contactul cerului cu pământul.

= Istoria are spre Dumnezeu numai o singură cale: jertfa.

= Sfințenia și eroismul sunt singurele creșteri pe care le dă Dumnezeu, oamenilor. Ele formează obiectul „educației” divine.

= Mistica este pedagogia sfinților.

= Viața are un singur scop: fericirea; și două mijloace: grația și jertfa.

= Prin jertfă primește Dumnezeu; prin minune primesc oamenii. De aceea e mai grea jertfa decât minunea...

= Numai prin virtuțile tale poți cunoaște greșelile altora.

= Prin sfânt lucrează minunea; prin erou lucrează jertfa.

= Numai misticii și sfinții nu pierd vremea, fiindcă numai ei știu ieși din ea.

= Sub liniștea care încetează curgera lacrimilor, nici o tristețe nu mai încape și nici o nădejde care să le mai poată desfunda isvorul...

= Lacrimile sunt singurele deslegări de lume...

= Misticii văd numai în ei; sfinții văd și în ceilalți oameni.

= Glorie desăvârșită: — guvernarea prin mistică.

= Singurele condiții ale politicii: mistica și etica.

= In mistică ai alt orizont și alte puncte cardinale; alte vederi și altă putere, fiindcă nu văd ochii, ci inima.

= Sfințenia este transpunerea în transcendență, fără ajutorul morții.

= Sfinții din'nainte de moarte, mai bine cunosc cerul decât pământul.

= Viața nu poate fi solvată decât prin taine. Numai prin ele poate curge sfințenia.

= Misticismul este contactul omului cu amândouă lumile, obținut prin conștiință.

= Grația este gravitațiunea cerului: în ea, toate cad spre cer...

= Pentru mistici, inima e tot ce i necesar trupului...

= Atâtea cuprinde viața, câte încap în inimă și 'n conștiință.

= In sfânt, cele venite din suflet, n'au nici o piedecă la intrarea în trup; cele venite din trup, n'au nici o intrare în suflet.

= Numai sfinții pot uita lumea, fără să scadă prețul vieții.

= Viața i suferință suferită...

= Artă fără tendinți? Da, pentru oameni fără directive.

= Arta este expresia omului în fața minunilor; e semnul prin care sunt recunoscute.

= Tristețea este clar viziunea lumii și clar obscurul cerului...

= Muzica începe dincolo de pasiuni; este o ultra liniște...

= Numai prin artă ne putem ridica la nivelul la care se coboară Dumnezeu prin minune.

= Singurele apropieri între artă și minune sunt: geniu și sfințenia.

Gh. Moțiu.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Mircea Streinul: Corbul de aur
Poem. Cu o gravură de Rudolf Rybiczka. Cernăuți 1938.

Ion Brădescu: Soarele Negru.
Versuri București, 1937.

Revista Institutului Social Banat-Crișana, Timișoara Anul VI.
Nr. dublu 22—23 1938. Aprilie-Septembrie. Director: Cornel Groșoreanu. Semneaza studii. Filaret Barbu (Curențe naționaliste în muzică) C. Miu-Lerca (Bănățenism și creație) Grigore Ion (Pe urmele specificului bănățean) Ing. Sever Dugăiașu (Monografia agricolă a comunei Sârbova) Dr. Cornel Groșoreanu (Lupta generațiilor). Insemnări și Recensii. Oficiale.

Nădejdea. Organul Românilor din Jugoslavia Vârșej, Nrii 27, 28, 29, și 30. Iulie 1938.

Gazeta Cărților. Publicație de bibliografie, literatură și cultură generală. Director Prof. D. Munteanu-Râmnic. Ploești, An. VIII Nr. 1—2.

Rugăm abonații, mai cu seamă pe cei din provincie, întrucât au primit revista de aproape un an, să se achite de obligațiunea ce au față de administrație, înlesnind astfel sarcina celor cari se străduiesc să le dea o publicație, exclusiv a lor.

POEZII POPORALE

(Culese de Petru Popovici Băneșțianu în comuna Galșa)

Ce te ții bade-așa mare
Că nu ești tu rupt din soare,
Nici din creangă aurită,
De toată lumea dorită,
Ci din crengă de-a uscată,
Dintr'o viță blăstămată.

Du-te dor cu dorurile
La feciori cu plugurile,
Du-te și la badea meu
Că-i cu plugul peste tău.
De te-o 'ntreba că ce fac,
Spune-i că m'am măritat.
Du-te-o 'ntreba după cine,
Spune-i: dup'un rău și-un câine
Că-mi dă lucru cu ruptu
Și mâncarea cu fontu.

Cântă cucu'n poeniță
Mândra mea-i la fântăniță,
Bea apă și tăt sughiță...
Singurea se tânguește:
Oare cine-o pomenește.

Iac'așa se ține casa
Nu cu plugul și cu coasa
Ci cu jocul, bată-l focul...
De-oiu muri și nu l-oiu ști,
Doamne rău mi-o bănu!...

Așa se joacă pela noi:
Cu fetele dela voi...
Așa se joacă n casa noastră
Cu fetele dumneavoastră...

Preoteasa popii nost
Țese pânza fără rost
Că pe latul dinnapoi:
Douăzeci de lăturoi,
Iar pe latul dinnainte:
Dracul le mai ține minte.

Fata popii Marica
'și face cruce cu stânga
Și se roagă'n sărbători,
Ca să-i vie pețitori.

A propos de Paul Valéry...

Mi-am propus și eu odată să vorbesc despre poezia lui Paul Valéry, cum a făcut-o Dl. T. Scarlat în articolul său „Ceva despre poezie și poeți”. Marele Poet francez e unul dintre spiritele cele mai celebre ale secolului, atât prin arta sa cât și prin profunditatea gândirii. Aș fi făcut și eu un articol mai mult sau mai puțin profund, laudând sau criticând „poezia pură”, spunând lucruri banale, căci ce puteam spune aliceva când cunoștințele mele despre el se limitau la câteva poezii și câteva articole scrise de alții în reviste? Și cum gustul meu pentru superficial nu-i destul de ascuțit, m'am pus și-am cetit întregă operă și toată critica ce s'a scris asupra lui. Am găsit la Biblioteca Națională din Paris tot ce doriam și chiar ceace nu doriam. Pasionat ca să găsesc originea poeziei pure precum și influența altor poeți și scriitori asupra lui Valéry, am fost nevoit să alunec pe nesimțite și să aprofundez arta și gândirea lui E. A. Poe, Baudelaire, Mallarmé, Hymans etc., încât mă văzui dintr'odată în prezența unui material enorm, care mi-a mărit considerabil cadrele lucrării.

Să-mi ierte îndrăzneala Dl. Scarlat, dacă mă opun în mod puțin violent părerilor ce și le-a făcut despre Valéry și cari îmi par puțin juste. În cazul când aceste păreri nu sunt personale — ceace e posibil, fiindcă ideile circulă ca banii — să-mi permită să atac criticul original a cărui ură în contra poeziei pure nu o prea văd motivată.

Mai întâi, poemul „Cimetière marin” nu-i mai puțin obscur ca un altul, mai important încă „La Jeune Parque”, de exemplu. Dar *obscuritatea* nu exclude întru nimic *puritatea*. Apoi chestiunea obscurității e relativă și variază dela om la om, dela moment la moment. Fără îndoială, pentru un laic, nu unul sau două din poemele lui P. Valéry sunt obscure, ci toate. Cu cât ne urcăm pe scara inteligenții și a efortului, cu-atât obscuritatea lui Valéry dispare.

În ceace privește sensul evoluției poeziei con-temporane franceze, canalizat cu inteligență spre puritate de către poetul împicinat, țin să afirm că acest sens nu-i deloc greșit, ci e o treaptă ultimă spre perfecțiune, sau mai bine zis, smolțirea piramidii la care nimeni n'a ajuns

până la el. Ar trebui să vorbesc despre Craufiar, despre tehnica lui Poe și Baudelaire despre muzicalitatea lui Mallarmé și sacrificiul lor în materie de artă pentru a arăta clar, că Valéry a avut marele merit să deschidă un drum nou de creație: *poezia pură*.

Critica de atunci vorbea cu desnădejde de criza în domeniul poetic. Apariția lui Paul Valéry în literatură re-deșteaptă speranțele în viitorul poeziei atât printre intelectuali, cât și printre „nemuritori”. Azi Valéry e ascultat cu un zel religios la „Collège de France”. Câți îl înțeleg printre cei ce-l ascultă? Asta puțin importă. Câți îl înțeleg printre cei ce-l celesc sau îl imitează? Importă tot atât.

Pentru mine și pentru mulți alții, el își are rostul său și poezia sa nu-i obscură, când cineva cu o oarecare cultură face un efort să-l înțeleagă. Important este că acel cineva trebuie să-l cetească în întregime și să nu asculte părerile arbitrare ale altora cari nu l-au cetit..

Paul Valéry nu numai că a creiat expresii noi în limbajul poetic, dar a dat un sens nou cuvintelor, a evoluționat puterea de expresie a limbii, nu numai d'n punct de vedere muzical ca Mallarmé, ci intelectual ca E. A. Poe și Baudelaire.

Influența mare ce a avut-o în Franța și în străinătate, chiar la noi, e elocventă, încât n'ar fi deloc prudent din parte mi dacă aș spune că și-a greșit drumul.

Se întâmplă că poeți într'adevăr mari să nu-și prea bată capul cu *succesul public*, însă se mai în-

tâmplă că adesea publicul să aibe mai mult simț critic decât opinia criticeii autorizate, înțelenită de o anumită mentalitate, legată de curente trecătoare ce impun un anumit spirit și o anumită disciplină în creație. Acest păcat l a săvârșit J Lemaitre față de admirabila operă a lui Flaubert „Trois Contes”, care poate fi considerată drept cea mai pură și mai intelectuală proză ce s'a putut scrie vre'odată de către un mare autor. Dar acest caz nu-i unic. Multe alte cazuri de rătăcire a inteligenții sau de orbire micșorează valoarea pretinsei critice savante.

Corneille a avut rara calitate să aprecieze gustul publicului și să întorcă spatele criticeii autorizate. Această generozitate sufletească n'a fost uitată de mulțimea admiratorilor săi, încât după adevărate bătălii literare, atitudinea criticilor trebuie să se modifice în fața succesului nemuritorului autor.

Azi marele public știe că există un Valéry, dar poezia lui îi este tot atât de străină ca și algebra și puținii sunt aceia cari caută să pătrundă înțelesul cuvintelor lui Valéry, a cărui poezie are păcatul să fie „pură” fiind „obscură” în acelaș timp și chiar „clară” dacă nu vă suăpră această opoziție.

Dacă aș face parte dintre acei savanți cari își caută argumentele cu o uimitoare luciditate de spirit aș atribui acest *clar-obscur* din poezia lui Valéry acelu mare pictor italian din timpul Renașterii, a cărui inteligență uimitoare a captivat într'atât subtila inteligență a poetului.

Dar înainte de-a lauda sau a critica nu-i oare mai nimerit să meditez asupra făcerii de douăzeci de ani ce desparte începuturile sale poetice și apariția poeziei „pure” și „obscure”?

E aci o enigmă destul de ascunsă, însă această tăcere îmi pare elocventă înainte de-a-i explica cu precizie cauzele. Ea trădează spiritul genial al poetului, care dorind să creieze e operă nouă s'a retras în sinea sa și s'a răgăsit, s'a eliberat înainte de-a creia.

Câți dintre poeți și scriitori n'ar trebui să-i urmeze exemplul și să-i înțeleagă atitudinea, care singură, e mai prețioasă decât laudele altora. Paris, Iulie.

D. Pascotă

Revista politică, socială și artistică

INNOIREA

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU UUIA.

Abonamente: pe 1 an 200.— lei, — pentru instituții 1000. — lei. Abonament de sprijin 500.— lei.

Un exemplar lei 5.—

Redacția și Administrația:

Brad, Str. Brătianu 4. Et. I. Tel. 21-45

Timișoara, III. Str. flurellanus 3.

București, Aleia Frigul 14

Trudă spre Lumină

de ELENA PITICARU

În seara acelei zi de Paști, mi-am spus printre lacrimi, că nu sunt sărbători mai triste decât pentru cei departe de țară, mai ales când nevoia nu le lasă nici la zile mari, măcar câteva clipe de reculegere.

Eram studentă la Paris, mereu străină printre străini, cu dorul de țară alinat numai în tovărășia celor doi mari prieteni ai mei, Petru și Horia.

Le făcusem cunoștință un an mai înainte, pe culoarele Sorbonnei și un singur an numai, ne-a înfrățit pentru totdeauna. Viața le era prea aspră și firea prea nobilă, ca să nu-i fi îndrăgit trainic și ca ei să nu-ji fi împărțășit darnic, fie plăpândă, din bogăția lor sufletească.

Par'că-i văd și-acum la una din mesele lungi de lectură ale Bibliotecii — vasta Bibliotecă Sainte-geneviève din Piața Pantheonului, unde frunți aplecate, în șiruri nesfârșite, căutau stăruitor lumină... Ochiul le sunt încercănați, obraji palizi, supti: au găsit de lucru la un restaurant de noapte sau la o tipografie, sau n'au găsit de lucru de mai multe zile... Indemnul puternic de-a împlini odata ceva mare și frumos, le cască însă ochii de-asupra cărților, în tot lungul zilei. Incredători în vigoarea tinereții lor, nu lasă oboseala să i doboare și dacă vîi să le împărțășești nimicuri ce te sugrumă, te ascultă blajin, te sfătuiesc înțelept și te încurajază înfăcărât! Ba te și înveselesc, Petru cu gluma bună iar Horia magulind savant studențele cochete ce-i dau târcoale...

În dimineața acelei neuite zile de Paști, m'am deșteptat într-o singurătate mai apăsătoare ca ori-când. Crengle copacului din fața ferestrei mele, încă desfrunzite, se conturau trist pe cerul mohorât. Ploua. Camera mi-era cufundată într-o întunecime rece și lipsea Mama care să se aplece zămbitoare peste patul meu, cu un din inimă „Hristos a înviat!”, lipsea și mireasma dulce a cozonacilor de-acasă, și ouăle roșii și n'aveam nici măcar la căpățâiul meu, o gingașă sălcuță...

Dar în golul ce se săpa tot mai adânc în mine, licări cald o nădejde-aveam să-mi întânesc după masă, prietenii.

Ploaia încetase când porni spre Pantheon, locul hotărât cu Petru și

Horia pentru întâlnire, dar cerul rămasese posomorât, încruntând nepăsarea metropolei înnegrite de fum și agitate totdeauna în zilele de sărbătoare ca și 'n cele de lucru...

Pășeam grăbit, cu capul în pământ, purtând în mine, amintirea însoțită a unui tihnit orașel în sărbătoare, ca pe o comoară ce-mi putea fi strivită de covârșitoarele clădiri pe lângă cari treceam, ori întunecată de valurile zgomotului nemilos și pe care trebuia s'o scot la lumină între prietenii, frații mei, spre bucuria noastră sfântă:

Petru — numai Petru, fără Horia — mă aștepta în fața Pantheonului, scrutând cerul. Îi zărisem de departe statură înaltă, în contemplarea căreia de-atâtea ori am încercat satisfacția frumosului, și pașii mei luară aripi.

— Hristos a înviat, Petre!

— Adevărat c'a 'nviat, Mărioară!

Salut scump celor ce nu pot îngropa în întinericul miștii mărețiile lumii!

În ochii mari și negri ai lui Petru, unde sălășluia o lume de înțelegere, bunătațe și entuziasm, deslușii împede undă aceleeași gratitudini.

— Da unde-i Horia, Petre?

Privirea i se încoură.

— La lucru.

Lucru? De Sfintele Paști? Se nărui în mine darul ce cu atâtea grijă duioasă li-l aduceam. Căci simții că „lucru” de azi nu era învățatură, nici înfrigorată plăsmuire 'n piatră (Horia făcea și sculptură) ci trista muncă secătuitoare de puteri, ce trebuia să-i aducă pâinea de mâine.

A găsit în sfârșit de lucru. Lucru bun: 50 franci ziua. Dar cam târziu!... mă lămurii Petru.

Bietu! Horia! Amețea acum în vreo cafea ticsită, alergând de de colocolo să servească o mie de fețe slufite de patimă, orinândușea spăscării vre unui hotel... Și poate nu izbutea să întunece blânda strălucire a unor sărbători de altădată, ce azi nu poate decât să-i îndurezeze inima...

Îi întrebai pe Petru unde și-a găsit de lucru Horia, ca și când i-ași fi putut trimite gândurile mele să-l mângăie.

— La o școală mare care s'a priment acum în vacanță. Azi e

ultima zi... *) Ce parchete nesfârșite de lustruit!.. Ferestrele enorme. Ca să le speli în întregime, trebuie să te folosești de o scară lungă. Sus, tot mai sus... nu-i tocmai comod... Dar am o nouăte pentru tine! Ai citit „Eroi” de Cariye? Ascultă...

Și coborând spre bulevardul Saingermain, Petru se îndepărta tot mai mult de chinul lor, împărțășindu-mi din ce în ce mai pasionat, nuvela ce-a conceput-o în urma lecturii minunatei cărți.

Așa erau prietenii mei... No!, cei puțin cari cunoscuserăm — destul de anevoie — și latura tristă a vieții lor, nu i-am văzut vre odată să nu se ferească de-a lungi cât de cât vorba când ne opream asupra mizeriei cu care luptau atât de curajos și Dumnezeu știe cât bine le-ar fi făcut uneori să-și verse din plin amarul nouă, cari deși duceam o viață mult mai lipsită de greutate, le pătrundeam adânc cumplita nevoie!

Îi urmăream cu greu pe Petru în expunerea-i avântată — gândul îmi întârziea la Horia, ca să-mi facă apoi ochiul lumii. Dar nu-mi putea cuprinde înțelepciunea cu care celor de nimic le este dat bunul trai, iar celor aleși jalnica trudă!...

Petru avea să-mi cetească pagini noi. Deaceea, din bulevard, o luaram pe străduța umilă cu case bătrâne, la capătul căreia locuiau prietenii mei. Locuiau într-o cămăruță pardosită cu mari careuri de cărămidă roșie, la mansarda unei case strâambe, de-ale cărei pivnițe se spunea că fuseseră loc de tortură pentru deștinuții politici ai Revoluției, ba că ar comunica și cu catacombele, — și-a cărei scară îngustă, întortochiata și întunecoasă, cu trepte tunecoase de lemn, petecite din loc în loc cu piatră, îi dădea fiorii primejdiei.

Acolo, ascultând proza împede, plină de duh și înțelepciune a lui Petru, împărțășindu-se preferinți în literatură și mai ales vorbind de țară, ne apucă seara și deodată cu ea ploaia, răpâind par'că în bătae de joc, pe acoperișul de tablă de deasupra capetelor noastre.

Mă pregăteam să mă întorc acasă când intră Horia. Lumina becului din tavan îi căzu drept pe față, desăluindu-ne-o gaibănă, istovită. Barba-i crescuse aspru și pe frunte-i cădeau ostenite suvițe din

*) Paștile Catolicilor trecuseră de-o săptămână.

Epigrame

Unuia care se plânge veșnic,
câ nu e salutat.

Moartea te va răzbuna:
Cu salutări profunde
Dricul ți-or întâmpina, —
Tu nu-le vei răspunde!...

Unui Judecător de ocol.

Colegii tăi au avansat,
Tu nu joci mare rol.
La urmă tot te-ai consolât:
Ei în Curte tu 'n — Ocol!

Femei pierdute!

Că-s femei pierdute
E 'ngrijorător, —
Tocmai de aceea
Se găsesec ușor...

Just

părul răvășit. Era în halne muncite,
de lucrător, o tristă arătare de lup-
tător înfrânt.

Se îndreaptă către mine întin-
zându-mi amândouă mâinile, silin-
du-se să fie voios, dar privirea-i
cercetătoare, aprinsă de încântare
sau severă, uneori plufind cu lu-
mini de ușoară ironie, se lăsa de
astădată fără vlagă, pe chipurile
noastre.

Și ce-ai mai făcut Mărioară?...
Ți-i dor de casă, așa-i? Da' nouă!

Nici vorbirea în astă seară, nu-i
era nuanțată de acel joc expresiv
al sprincenelor și al mâinilor, care
lui, îi umplea de farmec violciunea.

— Horia, spune-mi... te descurci
greu la lucrul tău? îndrăznii să-l
întreb.

Petru interveni:

— Nu-l vezi că-i întreg, Ma-
rioară?!

— Ei lasă... Nu mai avem mult...
Și apoi ne vom bucura și noi de-a
nu trăi în zadar!...

Și bătându-și pe umeri fratele
de suferință, Horia își aprinse o
țigară din care trase doar odată.
Nu mai avea nevoie decât de pace.
Pacea somnului adânc, aducător de
uitare și de puteri noi.

Au trecut ani de-atunci.

Prietenii mei s'au întors de mult
în draga lor Țară, cu premii și
certificate strălucite. Se lovesc de
joșnicie, de nepăsare, de neștiință
și duc nevoe mereu. Se străduesc
să îndrepte cugetul celor mulți, spre
bogăția învăluită de uitare și dă-
tătoare a supremei mulțumiri, bo-
găția Artei Izvorâte din credință și
iubire, și hrănesc nădejdi frumoase
înainte, căci sunt printre cei aleși
ce-și înclină toată vlagă, binelui se-
menilor lor.

ELEGIE

Ioanei Stănescu

De-ai ști cât mă doare fuga aceasta prin povești
Cu pulpana pieptului destăcută!
Tu mă cerși că pup gura fetelor zvăpăiate
Și mâinele lor de cucută.
Ești dezolat că learcă de cântec
Sărut genunchii ploii
Și mă trag scafeții — haimanale — de poalele mântăii.

De-ai vedea însă, sara, cum
Sărut stelele aprinse ca pipele de tutun
Și mi se umple gura cald — ca de sânge — de rugăciune,
Tată, ai trimite, lăcrămând, argatul
Cu pantofii iertării, după mine...

Const. Virgil Gheorghiu

Pădure

Intrare în pădure ca'ntr'o carte cu poeme.

Pe fruntea inimii sărutul poeziei: cuminecătură.

Creonul singuratec privește cum rândurile fură

Din fiecare arbore imagini noi, ca niște diademe.

Atâta râvnă de-a trăi plesnește'n orice androceu,
In murmurul isvoarelor și'n sufletul deschis!...

Doar gândul mai stărue molatic: invitație la vis.
Și fiecare vorbă e prietenă lui Dumnezeu.

Ion Șugariu

Inscripție în neguri

Pe ruga noastră caldă rumîne de apoi

Să vii cu luminare de suflet și de datini.

Cu amintirea toamnei să poposim în noi

Și cruce de cleștare să înălțăm din patimi.

O vrere rumînească a vrut în dăltuire

Să ridicăm prin muncă troițe și'n blesteme

De negură și chinuri să slovenim iubire

Iar truda noastră frîntă istoria s'o'nsemne.

Drept care slovă nouă am scris azi să se știe

Și cronica să aibă isvod în vremuri grele

Troparele 'noierii cîntau să ne sfășie...

S'apropiau dușmanii cu trăsnet și oțete.

C. Pârlea

„VITRINA INNOIRII“

Puncte și linii

● **Calitatea operii de artă** necesită în timpul nostru o cernere cât mai deasă a materialului, până la găsirea printre filoaane și minereuri a auru-ului curat. Va fi fost o epocă la începutul slovei românești, în acea vreme când meșteșugarii scrisului erau rari, va fi oprit atunci nevoie de un îndemn. Maxima bătrânului Heliade Rădulescu și-a avut perioada ei, în care se simțea lipsa înbărbătării. Astăzi ea nu-și mai poate găsi nici o justificare. Sunt atâția creatori de autentică artă, atâți hăruiși, încât niciun apel nu mai are rost. Dimpotrivă se cere tot mai mult o restrângere a cantității, o micșorare a cifrei, în folosul metalului pur al creației.

Ceeace se cere astăzi producătorului de literă tipărită, e calitatea ei. Astfel se va putea ajunge a se da cititorului neinițiat, o educație artistică, o îndrumare pentru a se găsi pe sine, în rețelele inutile ale atâtor inspirații prea puțin fericite. Cititorul nedeprins cu o judecată proprie și servit cu lucrări în serie, va fi oprit tocmai din cauza cantității de îndoelnic gust, să ajungă la lucrul cu sunet nefalsificat. Va avea de străbătut un drum lung și plin de mărăciniș, până la bradul drept și aspru în mândria lui.

Iată, aș vrea să scriu astăzi despre cărțile din biblioteca Pământ și suflet oltenesc. Din vr'o cincizeci de tipărituri câte văd c'au apărut, nu știu dacă s'ar putea citi măcar a zecea parte. Atâtea nume fără nici o serioasă garanție, induc pe cel neinițiat în ale cititului, într'o gravă eroare. Const. Jaleș, Manea, G. Roiban, Nicolae al Lupului, Popa Măceșeanu, Mistriceanu, Mara, Iancu Bărneanu, Dem. Păsărescu, Mizilca, Mih. Bărgan, Peioan Rouan, Băncioiu, Dăești, Georgescu, Popescu etc. etc. sunt tot atâtea semnături nesupuse niciunui fel de control. Sunt scăpări din vedere destul de regretabile, care își așteaptă criticul sever.

O broșură intitulată „Sat sărac“, e mai degrabă o ruină cu totul lipsită de poezie. Printre dărâmături nu numai că nu găsești lucrul de preț, dar cartea abundă în elementare greșeli de ortografie și pleonasmе. Îți face impresia că e o carte tipărită cu ochii închiși. Ce vor fi urmărind aceste volumașe ale oltenilor? Că simțul frumosului nu-l dovedesc nici măcar copertele. Cum s'ar putea explica gustul în așa mică măsură? Ce scop, și la ce vreau să le servească poezia? Sunt în asociația

scriitorilor din Oltenia oameni de gust. Cum de au permis să se terfelească în așa fel, sfântul vers? Răspunderea întreagă e a acelor ce au avut gândul de a înființa astfel de bibliotecă. O selecție cât mai severă trebuiau să facă.

În poezia „Sunt frate cu marea“ din cartea de mai sus, se pot citi aceste versuri: „Mă doare pe mine, când valul se sfarmă de malurii“. Pluralul cuvântului „mal“ de ce trebuia articulat? Mai jos, în aceeași bucată: „N-ii viața o barcă, condusă de valurii“. Iarăși valurii. În versul din urmă, malurii. În „Amintire“ dăm peste aceste minunate pleonasmе. „Ce mie mi-era dragă“. Sau: „Azi sunt bătrân, sunt gârbovit, adus de tot de spate“. În poezia „Călătoria calicului“ altă mostră: „Zăpada e mare și frigul e rece“. Apoi inversiunile nostime „Plec-
cat-am“, „Lăsat-am“ aproape în fiecare rând. Dar toamna e cel mai frumos anotimp românesc și trebuia să i se dedice partea convenită. Iată prima și ultima strofă din „Svon de toamnă“.

„Stropii de ploaie 'm bate in geamurii
Vântu 'm bate'n poartă.
Pomi-s, despuiați de frunze,
Curtea pare moartă....

Stropii de ploaie 'm bat in geamurii,
Noaptea s'a lăsat,
Vântul sueră prin hornuri,
Doarme 'ntregul sat“.

La care am putea adăuga „să-i fie de bine“ sau mai potrivit „somn ușor“.

„Plănsul Florilor“ se sfârșește astfel:

„Crengi uscate,
Frunze moarte,
Risipite prin grădină.
Pică florii din tușanică
De toate culorile.
Și ne având cin'să le scoale,
Dorm într'una, dorm in pace,
Florile“.

În poezia „Toamna“ aflăm rândurile „Toamnă rea, Toamnă geroasă“. După câte cunoaștem partea din an ce precede iarna, nu este tocmai așa de băntuită de crivățe, ca să fim nevoiți să îmbrăcăm șapte buhaie și totuși să murim de frig.

Dar iată o iarnă ceva mai caldă decât toamna:

„La căldura focului
Torc bunicile fuiorul.
Deapănă pe fuse, dorul —
Jalea nenorocului (sic)

Spune basme într'o casă
Un bunic cu plete sure.
Tot încearcă ca să-l fure
Seara ernei somnoroasă.

E târziu. Cocoșii cântă.
Somnul i-a răpus pe toți.
Dorm pe rogojina întinsă,
Un bunic și doi nepoți.

Deși în primul vers se vorbește de căldura focului, totuși după strofa din urmă, în care se aud atât de clar cocoșii, și având în vedere patul în care se odihnesc de-avalna bunic și nepoți, ai senzația mai degrabă că dorm undeva pe-afară, într'o șură sau pe prispa casei...

Ne pare rău că am poposit prea îndelung în jurul publicațiilor din Craiova. Cititorul ne va ierta oboseala ce i-am cauzat-o. Sunt însă aceste cărți asemenea unor caricaturi cari scot în relief defectele fizice ale cuiva și cari inspiră deodată compasiunea și râsul. Deaceea ne-am oprit asupra lor.

● **D. Perpessicius** publicând cartea de critică franceză „Dela Chateaubriand la Mallarmé“ face un nețăgăduind serviciu literaturii românești. Sunt între marii scriitori francezi, și aproape toți, cari fără a fi critici de profesiune, au scris pagini de mare discernământ. Baudelaire a dat dovadă de un simț critic inteligent, cu toate că nu i-a fost aceasta „meseria“. Flaubert în corespondența sa vastă către prieteni, domnișoare și doamne, cuprinde reflexii asupra artei. Deasemeni, jurnalul fraților Goncourt. Luminoase mai ales ca stil sunt paginile lui Lamartine, în care face prezentarea lui Mistral. Rar am citit pagini mai pline de căldură și apreciere, ca aceste, ale autorului poeziei „Le lac“. „Génie du Christianisme“ este o carte de critică, în care apologia creștinismului se face paralel cu evoluția artelor. Verlaine oricât de boem va fi fost, făcea adesea reflexii pe marginea ac-tului de creație al confrăților săi.

Am lăsat dinadins mai la urmă să vorbesc despre Alfred de Vigny, deoarece în două cursive de-ale noastre din această revistă ne am ocupat de destinul scriitorilor. Sub liniam atunci că ar trebui să se facă ceva pentru a se procura timpul și pâinea necesară acelor ce, legați la ochi, mai umblă și astăzi după nă-luci și stele. Alfred de Vigny poartă milă unui singur om pe pământ: poetul. Marii prozatori sau scriitori cari știu să-și găsească un rost pe lume, se mai pot nărați cu oame-nii, cu societatea. Singurul dintre cei ce rămân pe din afară, să înconjoare lucrurile convenționale, e poetul. De soarta acestuia se îngrijorează Alfred de Vigny în prefața dela „Chatterton“. Romantic, autorul „lupilor“ găsește o singură soluție: sinuciderea,

crezând că astfel societatea se va „sesiza” și va veni în ajutorul celor ce nu pot trăi decât în vise.

Noi nu vom fi de părerea romanticilor, desigur. Nu cerem exterminarea. Hotărât însă că ar trebui să se găsească o modalitate pentru a se da poezilor ceea ce cerea Vigny: *Pâinea și Timpul*.

● **D. prof. Ion Săn-Giorgiu** lucrează la viața și magnifica operă a titanului dela Weimar. Lucrarea cuprinde trei volume, dintre cari unul a și apărut la Fundațiile Regale. Prima parte conține o complectă bibliografie a lui Goethe; viața din frageda pruncie până la opera de maturitate, insistându-se asupra iubirilor și cameleonismului goethian; cum și împrejurările și atmosfera în care s'au zămislit „Suferințele tinărilor Verther” și celelalte opere până la Urfaust, prologul lui Faust. O carte de documentare amplă, care se citește cu sufletul la gură. Așteptăm apariția celorlalte două volume.

● **Attila Iózséf** poetul ungar care s'a sinucis nu de mult, a tradus mult din lirica românească. Intenționa să publice o antologie a frunțășilor noștri poeți. Aflăm acum dintr'o convorbire acordată de d. Aron Cotruș, ziarului „Aradi Közlöny”, că manuscrisul se găsește în mâinile atașatului de presă din Budapesta, d. Moise Balta, care îl va da curând la tipar. Va fi o realizare a dorinței de apropiere româno-maghiară.

● **Secretarul particular al lui D'Annunzio** va da la lumină o carte în care va fi înfățișat poetul erou atât în rarele și înaltele ore de oficiere ale lui, cât și în felul de a-și duce viața ieșită cu totul din comun. Nu vor lipsi desigur nici genialele manii, nici zilele de criză financiară, și nici bogăția de basm a poetului. Cum de bună seamă vor fi redată lucrurile de care se folosea, dela cartea mare și grea, prietenul de zi și noapte, până la amănuntul vestiar.

● **D. Grigore Trancu-Iași**, se știe, are ocupațiuni multe și din variate domenii. Când profesor de Universitate, când contabil, când ministru, când conferențiar la Ateneu, când scriitor de panegirice, când ziarist, când poet, când muzician. Mai zilele trecute, când cu năprasnică moarte a compozitorului și a viatorului îndrăzneț, Ionel Fernic, d. Trancu-Iași a scris în „Universul” un fel de necrolog. Se vorbea acolo pe larg de viața și curajul sburăto-

rului, cum și de îndemânarea lui în ale muzicii. Și d. Trancu Galați a ținut cu deosebire să ne amintească despre duioasa melodie a poeziei „Cruce albă de mesteacăn” — poezie a cărui autor nu este d. profesor Ion Săn-Giorgiu, cum susține semnatarul articolului necrolog, ci bietul Artur Enănescu, stafia care umblă dealungul stăzilor și pe lângă palatele foștilor ministri. Dar așa se întâmplă când ai prea multe ocupațiuni și ești enciclopedic.

● **D. Al. Philippide**, credem că este cel mai bun traducător al lui Baudelaire. Cel care redă mai potrivit sufletul și atmosfera din stufoasa operă a marelui poet francez. În numărul depe August a Revistei Fundațiilor Regale, d-sa traduce trei poezii: „Imn frumuseții”, „Inmormântarea unui poet blestemat” și „Unei cerșitoare cu păr roșu”. O transcriem pe cea de a doua:

*„Dacă ntr'o noapte n'tunecată
Vre-un bun creștin milostiv
Lâng'o ruină n'departată
Îngroapă trupul tău slăvit,*

*Când stelele sclipind sfioase
Își inchid ochii albăstrui,
Paianjenii vor fese plase
Și vipera va scoate pui;*

*Tot anul asculta-vei peste
Osânda bietei tale țeste
Hăulituri de lupi boinari*

*Și vrăjitoare costelive,
Hârjoana babelor lascive
Și sfatul negrilor coțcari.*

● **Tot în Revista Fundațiilor Regale** din această lună, d. Teofil Lianu publică un foarte interesant ciclu de poeme, care îl îndepărtează de maniera folclorică dela început, a d-sale. Tânărul poet bucovinean este deținătorul unui premiu S. S. R. acordat anul acesta, fapt care a fost subliniat la timpul său în paginile „Innoirii”. Transcriem acest rotunjit „Peisaj”:

*„Luna a legat tulpină de tulpină
Vișinii grei de floare ca zăpada.
In stupi de aur, livada
A coborît „până în lumină.*

*Miere de aur, ceară de aur
Zumet de aur în prisacă.
Cerul e imens ca o placă
Peste plaur ierbos, peste plaur.*

*Peste casele cătunului, stele,
Stele ca bruma de subțiri și pace.
Liniștea rourată se desface
Clătănare catifelată de lălele”.*

● **D. Vintilă Horia**, a fost decurând într'un voiaj de studii în Italia. Credem că va fi făcut, după cum ne spunea, și o vizită lui Papini, la Florența. Ne vor bucura traduceri proectate, cum și impresiile mediteraniene pe care de bună seamă le va publica tinărul poet gândirist.

● **„Lilioară”** se cheamă volumul de poeme pe care directorul admiralilelor „Pagini Literare”, d. Teodor Murășanu îl tipărește în editura Miron Neagu din Sighișoara. Ne aducem aminte că d. Murășanu publica pe vremuri versuri în biblioteca „Sămănătorul” din Arad. „Lumini suflăte de vânt” au fost pe larg recensate în „Universul literar” de către d. Perpessicius, care pe-atunci îi găsea poetului ardelean prea multe influențe din Coșbuc, Goga și cu deosebire din Iosif. Azi d. Murășanu pare a se fi limpezit. O notă caldă, deși nu prea entuziastă, ne spune de cerul ardelean, cu eroi de aici, cu datini de Crăciun, ca acele cântece de Hoi Ler, cu miresme de țară. Frumoase poeziile cari dau titlul cărții. Deasemeni „Descântec”, „Fluierul meu”, „Ceteră-flaut”, „Gând, Gură de peșteră”, „Câmp”, și „Negoiul” se citesc cu plăcere.

● **D. Vlaicu Bârna**, publică într'unul din numerile trecute ale ziarului România un „Bloc-notes” în care se ocupă de unele probleme locale și din care spicuim:

„...Da, în Banatul de azi, există o mână de oameni pasionați să desbată probleme de literatură să scoată publicații și să organizeze șezători și conferințe.

Între aceștia însă distingem și câțiva slujitori ai artelor. Dacă pomenim aci numele d-lor Romul Ladea, M. Ar. Dan și C. Miu Lerca, e destul.

Un sculptor îndrăzneț în arta reliefului, aducând cu robustețea formelor o interesantă viziune personală, modernă. Cele câteva lucrări cunoscute i-au fixat de mult, între valorile noastre plastice, locul cuvenit.

M. Ar. Dan cultivăm epigrama; dar o cultivă nu numai cu două perechi de rime la catren, ci, cu, spirit de calitate.

Iar Miu Lerca, frumoasele lui trouvaille-uri poporane, în spiritul specific al folclorului bănățean, creiază poezia. Ceeace e destul de rar.

Poate, pentru cercurile scriitoricești bucureștene, eforturile confrăților din Banat nu vor fi însemnând mare lucru.

Poate! Sediul unei cafenele literare e greu să aibă antene dincolo de planul dreptunghiular al unei mese, și mai ales e greu să aibă sensibilități față de niște provinciali „obscuri”, care nu cunosc nici misterul promovărilor, cu orientale temenea în fața „Maestrului”, — nici veghea amară, cu șvarț și tutun prost, în așteptarea Gloriei”. **PETRE PASCU**

Pe meridionalul unde ne desfășurăm modesta noastră activitate, informația chiar când ne privește, ne vine uneori târziu de tot și cu inconjur: este aceasta, iată, unul dintre esențialele desavantajii ale vieții de provincie. Dar poate să fie și un bine când câte o notă cu ascuțit de polemică, se descompune în rugina indiferenței și ne parvine în această stare de efemeridă întoarsă în pulbere: ne economisește timpul și energia pe care altfel, în actual, ești gata să le cheltui pentru un răspuns.

Când însă o publicație cum e „Neamul Românesc” binevoeste a lua act de niște „băeși” cari sunt hotărâți să facă lucruri bune la „Innoirea”, care pentru confratele nostru este o publicație undeva într-un colț de provincie, ca Mizilul, — lucrul pentru noi, chiar și peste un interval mai lung de timp, solicită o lămurire.

Nu ne apărăm, ne explicăm: „Neamul Românesc” care nu-i obligat să cetească toată colecția revistei, pare să fie nemulțumit cu direcția estetică a poeziei pe care o publicăm.

Școala de arte frumoase din Timișoara și-a dat recent de rector pe sculptorul Romul Ladea, unul dintre animatorii instituției dela modestele ei începuturi din Cluj, și până la forma actuală în care activează în capitala Banatului. Cu această alegere, se deschide un capitol nou în evoluția institutului, care capătă în persoana noului ei conducător, o energie de fier și o conștiință dinamică, asevrite unicului scop al difuzării artei românești în provincia pe care sub acest raport, sculptorul Ladea este cel mai chemat să o reprezinte și să o servească.

Suntem siguri că prin hotărârea eroică a corpului profesoral, școala va dobândi un centru de gravitate și o așezare pe baze cari să-i asigure un viitor rodnic și dorit de toți cei cărora arta românească și înflorirea ei în Banat, le este o problemă de inimă.

POLEMICI

Pentru a demonstra aceasta face și un citat, dintr'o poezie, care nouă, mai cu seamă recitată a doua oară, în coloanele N. R., ne-a plăcut. Pentru a cunoaște însă ținuta revistei noastre față cu fenomenul literar contemporan, autorul notiței poate trebuia să cetească și notele apărute aci despre literatura ascunsă sub pseudonim a atâtor ucenici ai dlui Lovinescu, modestele aprecieri cu care am întâmpinat lucrarea directorului Neamului Românesc, rezervele noastre asupra poeziei argheziene, și atâtea alte discuții de detalii, cari toate demonstau măcar ca intenție, prezența unei conștiente literare clare, pe care am adoptat-o, de și nu ne socotim refractari ideilor moderniste, din nevoia de-a da în locul și vremea în care lucrăm, cetitorului român, un material pe linia tradiției și în gustul clasic al operii de artă onestă, armonică, echilibrată.

Pentru asta, decât orice lămurire teoretică, ne stau apărători, poeții publicați de noi,

și pe cari, acum la un an de apariție, socotim îngăduit să-i trecem în revistă, cu o caldă strângere de mână, pentru contribuția ce au dat, entuziaști, modestei noastre inițiative: Al. T. Stamatiad, Maria Botiș Ciobanu, Aron Cotruș, Virgil Carianopol, C. Miu Lerca, Ovid Caledoni, Ștefan Baciu, Vintilă Horia, Grigorie Bugarin, Florica Ciura-Ștefănescu, Yvonne Rossignon, Gh. Moșiu, Mircea Streinul, Teofil Lianu, Aspazia Munte, Iulian Vesper, Ion Șugariu, E. Ar. Zaharia, Petre Paulescu, Teodor Al. Munteanu, Ion Aurel Manolescu Gheorghe Drumur, Neculai Roșca, Gh. Antonovici, George Nimigeanu, Marcel Olinescu, C. Pârlea, Gbedeon Coca, Petre Bortoz, M. Beniuc, Ada Crin, Gherghinescu Vania și — mai cu seamă, Petre Pascu.

Am înșirat, în ordinea suverană a memoriei, pe cei mai reprezentativi colaboratori ai lirice la „Innoirea”. Iată lămurirea cea mai elocventă ce o putem da asupra criteriilor ce

călăuzesc pe „tinerii” dela această revistă de hotar.

In chestiunea fraudelor cari primesc sancțiuni, este ceva asemănător cu fabula lupului. Deatâtea ori regimurile politice aruncau în opinia publică lozinca pedepselor, cari trezeau dejdei de redresare morală și — bugetară. Toată lumea se aștepta cu satisfacție la trecerea sub rigorile legii a unor vinovați cari și-au făcut faimă și avere din avutul public. Și — sancțiunile nu mai veniau.

Iată însă că de astădată, când nimeni nu mai credea, se înalță furci caudine pentru câțiva dintre cei năvăliți în rele. Și încă acești câțiva — de fiecare cap de județ doi, trei inși mărunți — nu sunt singurii și mai cu seamă principalii vinovați. Vorba este că lupul a intrat în sat, când nimeni nu se mai aștepta: numai de nu ar lua „mieii” aștia mărunți, lăsând pe cei cu lâna de aur să scape....

NOTE

Rugăm abonații, cărora le expediem revista de aproape un an, să binevoiască a achita abonamentul, care va îngădui o apariție regulată a revistei și în anul al doilea.

Ceace un confrate, cunoscut publicului arădan, dl. Isaia Tolan, preconiza într'un articol de acum câteva luni, cu acele gazete de stat, chemate să răspândească slova românească în ținuturile ceva mai vitregite sub acest raport, este pe cale să ia ființă în curând.

Inițiativa oficială pentru așezarea la Chișinău, Cernăuți, Cluj și Timișoara a unor publicații de informații și de propagandă culturală, poate da roade bune cu toată rezerva cu care trebuie însoțită înmăltuirea puterii administrative într'un domeniu, unde, printre afătea rivalități și concurențe libere, este chemat să răsbiască, în cele din urmă, talentul.

Terenul însă aci este a-

atât de năpădit de bălării, nevoia unei reabilitări a scrișului românesc așa de acută, încât culoarea oficială, dând în schimb oarecare stabilitate și garanție de seriozitate presel, poate până în cele din urmă să incline balanța opiniei publice pentru această formă de ziaristică autohtonă, proprie climatului.

Lucrările preparatorii pentru o nouă fază a teatrului românesc la granița de Vest, sunt angajate de pe acum, atât la Timișoara cât și la Arad, în spiritul și cadrele în cari lucrarea aceasta, de-o așa mare importanță culturală, a fost executată și în trecut.

În sporul inițiativei va veni și noua ordine de lucruri în administrația și gospodăria ținu-

tului, întrucât, prin organul provincial nou creat, este dat un punct de reper care va putea coordona și îndruma pe o suprafață mai întinsă și cu o autoritate de necontestat inițiativele locale.

Rezidentul regal al Banatului, dl dr. Alexandru Marta, care în calitate de membru în Comitetul da Indrumare a luat parte efectivă în acțiunea teatrală desfășurată sub prezidenția Prea Sf. Sale Episcopul Aradului, cunoaște problema în toată importanța ei. Suntem siguri, că Dsa se va sesiza deastădată dela locul de unde poate crea o instituția așteptată de mult, și va da concursul de preț al autorității sale, atât moral cât și material, inițiativei prin excelență locală, dovedită așa de viabilă și necesară.

SE CAUTĂ lucrările lui Iosif Vulcan, indeosebi volumele de nuvele și romane. Adresa la Redacția revistei.